

## บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

### 1. แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพหนังสือพิมพ์

ทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพหนังสือพิมพ์ มีพื้นฐานมาจากความดีนรนของชาวตะวันตกจากแอกของทรราชเดิบโตขึ้นมาโดยบุคคลสำคัญ เช่น Milton และ Jefferson ซึ่งต่อต้านการเซ็นเซอร์ และอำนาจยุติธรรมของกษัตริย์ ทฤษฎีนี้กล่าวว่าบรรณาธิการต้องมีเสรีภาพในการตีพิมพ์สิ่งที่ต้องการ ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย <sup>7</sup>

โทมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson) ประธานาธิบดีรุ่นก่อตั้งสหรัฐอเมริกาได้กล่าวไว้ว่า "รากฐานของรัฐบาลของเรา ตั้งอยู่บนความเห็นของพลเมือง วัตถุประสงค์เบื้องต้นแรกก็คือ พึงทำให้ถูกต้องตามความเห็นนั้น และถ้าจะมีปัญหาละไว้ให้ข้าพเจ้าวินิจฉัยว่าเราควรมีรัฐบาลโดยปราศจากหนังสือพิมพ์ หรือควรมีหนังสือพิมพ์ โดยปราศจากรัฐบาลข้าพเจ้ามีพึดต้องไ้เอ้ชักช้าแม้ขณะหนึ่งเลยในอันที่จะเลือกประการหลัง" <sup>8</sup>

แนวความคิดตะวันตก ที่เกี่ยวโยงกับศรัทธาในพระเจ้าในศาสนาคริสต์ียน ได้กล่าวถึงเสรีภาพในนัยยะที่เป็นสมบัติของมนุษย์ที่พระเจ้าทรงประทานให้ นักเสรีนิยมถือว่าเสรีภาพเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ มนุษย์ต้องมีเสรีภาพเสียก่อนจึงจะสามารถเลือกปฏิบัติในสิ่งที่เขาคิดว่าดีได้ เสรีภาพทำให้มนุษย์รับผิดชอบต่อตัวเอง และการรับผิดชอบต่อตัวเองทำให้รับผิดชอบต่อกันด้วย

---

<sup>7</sup> สุกัญญา สดบรรทัด, หนังสือพิมพ์ไทยจากปฏิวัติ 2475 สูปฏิวัติ 2516, ไทยวัฒนาพานิช, 2524 หน้า 6

<sup>8</sup> สุภา ศิริमानนท์, นักหนังสือพิมพ์, สำนักพิมพ์แม่คำผาง, 2536, หน้า 99

## 1.1 ปรัชญาการเมืองเสรีภาพ เสรีนิยม

### 1.1.1 จอห์น ล็อก \*

แนวความคิดของล็อก มีอิทธิพลเป็นอย่างมาก ต่อการเมืองการปกครอง ในประเทศเสรีนิยม เขาเชื่อว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่มิชอบเขตภายใต้กฎหมาย สนับสนุนให้รัฐ ให้ความคุ้มครองแก่สิ่งที่เขาเรียกว่า "ทรัพย์สิน" (Property)

ทรัพย์สินในทรรศนะของล็อก คือสิทธิต่อการมีชีวิต กรรมสิทธิในที่ดิน และ เสรีภาพชนิดอื่นๆ ล็อกเสนอให้ประชาชนใช้ทรัพย์สินดังกล่าวโดยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับ สิทธิของบุคคลอื่นๆ และจะต้องให้สอดคล้องกับความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมด้วย

ล็อกเชื่อว่า กฎหมายมิใช่สิ่งที่ริดรอนเสรีภาพของมนุษย์ หากแต่เป็นสิ่งที่ ทำให้เสรีภาพของมนุษย์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ ล็อกเสนอให้ รัฐเข้าควบคุมมิให้บุคคลสะสมทรัพย์สิน ซึ่งเกิดจากแรงงานของคนจนเกินสมควรอันเป็นผล ให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น อาทิ กรรมสิทธิในที่ดินได้เท่าจำนวนที่ใช้ประโยชน์จาก ส่วนของตนส่วนที่เหลือควรจะตกเป็นของผู้อื่น <sup>9</sup>

เหตุผลที่ล็อกอ้างขึ้นมาสนับสนุนการมีรัฐกล่าวคือ ที่ต้องมีรัฐก็เพื่อปกป้อง ชีวิต ทรัพย์สิน และเสรีภาพของพลเมืองโดยอาศัยเครื่องมือได้แก่ กฎหมาย นั่นก็หมายความว่า รัฐมีหน้าที่ใช้อำนาจบังคับมิให้มนุษย์คุกคามทำร้ายกัน มิใช่บังคับให้มนุษย์มุ่งสู่ความ หลุดพ้น ล็อกถือว่ามนุษย์จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุข จะต้องใช้อำนาจมาบังคับให้มนุษย์

---

\* จอห์น ล็อก เป็นชาวอังกฤษได้เขียนหนังสือที่สำคัญสองเล่มคือ The Two Treatises of Government และ The True Original, Extent, and The End of Civil Government ในค.ศ.1690 กล่าวถึง "รัฐบาลต้องจัดตั้งโดยความยินยอมของ ประชาชนและต้องรับผิดชอบต่อสวัสดิการของประชาชนด้วย"ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญในการปฏิวัติ ในอังกฤษค.ศ.1688 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบบรัฐสภา

<sup>9</sup> เอ็ม เจ ฮาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากแปลโตถึงปัจจุบัน แปลโดย เสน่ห์ จามริก, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522, หน้า 278-279

และเว้นการกระทำบางอย่าง จุดหมายก็เพื่อให้มนุษย์หาสิ่งที่แต่ละคนต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพสุด<sup>10</sup>

ความคิดดังกล่าว ได้กลายมาเป็นหลักเกณฑ์การเมืองที่สำคัญในหลาย ๆ ประเทศ ล็อคได้ย้าถึงการให้กฎหมายเป็นอำนาจสูงสุดและทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย โดยมีรัฐบาลซึ่งจัดตั้ง โดยได้รับความไว้วางใจ (Trust) เป็นผู้ออกกฎหมาย แต่อำนาจอธิปไตยที่แท้จริงยังอยู่ที่ประชาชน ล็อคกล่าวว่า "กฎของธรรมชาติคือกฎแห่งเหตุผล โดยเหตุผลนี้พระเจ้าให้มากับมนุษย์ทุกคน เหตุผลเป็นสิ่งที่ให้มนุษย์กระทำสิ่งที่ถูกต้อง ให้มนุษย์ตัดสินใจเองและเลือกได้เองโดยคำนึงถึง หลักการโดยไม่ต้องการบังคับ" ล็อคได้ กล่าวว่า ธรรมชาติของมนุษย์ เสรีภาพและการใช้เหตุผลว่า "แม้มนุษย์จะเป็นคนดีโดย ธรรมชาติ แต่เมื่อขาดความมั่นคงก็นับว่าเป็นข้อบกพร่องของสภาวะธรรมชาติ มนุษย์ไม่มี อะไรเป็นหลักประกัน แต่เนื่องจากมนุษย์มีเหตุผล จึงพยายามหาวิธีเสริมส่วนบกพร่อง ของธรรมชาติ สภาวะธรรมชาติเป็นสภาวะทุกคนเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในกฎธรรมชาติ และโดยกฎนี้ทุกคนก็มีสิทธิตามธรรมชาติคือ สิทธิในชีวิต ทรัพย์สิน และ อิสระภาพ

ล็อคให้ความสำคัญของเสรีภาพตามธรรมชาติ และมองว่ารัฐเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา สังคม (Social Contract) ซึ่งมีเสรีภาพในการถอดถอนผู้ปกครองได้

"เสรีภาพหรือสิทธิที่สำคัญที่สุดของคน คือ สิทธิในการควบคุมองค์การ หรือสถาบันปกครอง เมื่อใดก็ตามที่ประชาชนเห็นว่าองค์การปกครองซึ่งเป็นตัวแทน ของตนมีพฤติกรรมผิดแผกไปจากกฎหมายเพื่อเจตจำนงของสังคม ประชาชนย่อมมีเสรีภาพที่จะพร้อมใจกันเปลี่ยนแปลง ถอดถอนหรือปฏิวัติองค์กรนั้น เพื่อจะแสวงหา เสรีภาพที่ตนมีตามกฎธรรมชาติกลับคืนมา"<sup>11</sup>

---

<sup>10</sup> อุกฤษฏ์ แพทย์น้อย, หลักการที่แท้จริงของทฤษฎีสัญญาประชาคม ปรัชญา และความคิด, อัมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป, 2530, หน้า 69

<sup>11</sup> เอ็ม เจ ฮาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากแปลโตถึงปัจจุบัน แปลโดย เสน่ห์ จามริก, หน้า 310-315

ในความคิดเสรีนิยม ล็อก มีทรรสนะว่า เสรีภาพเป็นสิ่งที่ติดมากับมนุษย์ แต่กำเนิดมนุษย์เสรีภาพตามที่กฎหมายธรรมชาติบัญญัติไว้ การเข้าอยู่ในสังคมการเมือง ก็เพื่อที่จะมีหลักประกันในการที่จะแสวงหาความสุขจากเสรีภาพที่มีอยู่ เพราะฉะนั้น กฎหมายแห่งรัฐ จึงมิใช่สิ่งรีดรอนสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ แต่ทำให้เสรีภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สิทธิตามกฎหมายธรรมชาติที่ทุกคนมีอยู่ 3 ประการ คือ สิทธิต่อการมีชีวิต สิทธิในเสรีภาพในความคิด และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน สิทธิตามธรรมชาติทั้ง 3 ประการนี้ ล็อก เรียกว่า สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์

ในเรื่องเสรีภาพตามกฎหมาย ล็อกเห็นว่าสังคมจะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือ พิทักษ์สันติสุขแก่ปวงชน กฎหมายที่ดีมิใช่สิ่งจำกัดเสรีภาพแต่เป็นสิ่งพิทักษ์เสรีภาพ มากกว่า ล็อกกล่าวว่า "ที่ใดปราศจากกฎหมาย ที่นั้นไม่มีเสรีภาพ เพราะเสรีภาพมีความ อิสระจากการถูกขบขัง หรือทำอันตรายโดยผู้อื่น ซึ่งการนี้ไม่สามารถจะพบได้ในที่ๆ ปราศจากกฎหมาย กฎหมายทำให้มนุษย์ไม่อยู่ภายใต้บังคับตามอำเภอใจของบุคคลใด บุคคลหนึ่ง" <sup>12</sup>

### 1.1.2 จัง จากซ์ รุสโซ \*

จัง จากซ์ รุสโซ (Jean Joegues Rousseau) เห็นว่า เสรีภาพ ต้องอยู่ภายใต้สัญญาสังคม (le Contract Social) หรือ ภายใต้กฎหมายที่ปวงชนจัดทำขึ้น โดยสอดคล้องกับความต้องการของส่วนรวมที่มุ่งต่อประโยชน์สาธารณะ สิ่งที่ดีที่สุด ทรรสนะของรุสโซที่ทำให้เสรีภาพขึ้นอยู่กับสังคมก็คือ ข้อเสนอของเขาที่ให้จัดตั้งศาสนา-การเมือง หรือ ศาสนาของรัฐขึ้น เพื่อให้ฝ่ายปกครองกำหนดแนวทางให้มวลชนประพฤติ ให้สอดคล้องกับรัฐ และหากผู้ใดไม่ยอมมานับถือศาสนาเช่นว่านี้ ผู้นั้นสมควรถูกลงโทษ

---

<sup>12</sup> เอ็ม เจ ฮาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากแปลโตถึงปัจจุบัน แปลโดย เสน่ห์ จามริก, หน้า 326

\* จัง จากซ์ รุสโซ เกิดที่เมืองเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ ผลงานที่น่าชื่อเสียงให้มากที่สุด ได้แก่ สัญญาประชาคม (Le Contract Social) ซึ่งเผยแพร่ในปี 1762 ส่วนหนังสือสำคัญเล่มอื่นๆ ได้แก่ The Origin of Inequality (1754), Political Economics (1755), Ka Beyvekke Gekiuse (1761) และ Emile (1772)

รุสโซ เชื่อว่า สาเหตุที่มนุษย์มีความต้องการที่จะรวมกันเป็นสังคมนั้น เป็นเพราะมนุษย์ต้องการความสมบูรณ์ในชีวิตมากกว่าสิ่งอื่นใน และความสมบูรณ์ใน ธรรมชาติของรุสโซ มนุษย์จะค้นพบได้แต่ในรัฐเท่านั้น แม้ว่ามนุษย์จะต้องพบกับความ ไม่เสมอภาคทางการเมืองในรัฐ อันเนื่องมาจากอภิสิทธิ์ เกียรติ และอำนาจ แต่มนุษย์ก็ จำต้องยอมรับสภาวะเช่นว่านั้นเพื่อความต้องการในความสมบูรณ์แห่งชีวิต<sup>13</sup>

ในการนี้ มนุษย์ได้รวมกันจัดตั้ง เจตจำนงทั่วไป (General Will) ขึ้น อันถือว่าเป็นความต้องการของประชาคมอย่างแท้จริง โดยยินยอมอยู่ภายใต้เจตจำนงทั่วไป ซึ่งหมายถึง การร่วมกันบัญญัติกฎเกณฑ์ของสังคมให้แก่ตัวเอง กฎหมายในฐานะซึ่งเป็นการแสดงออกของเจตจำนงทั่วไปจะต้องไม่ถูกละเมิด เพราะการละเมิดกฎหมายก็คือ การสำคัญตนอยู่เหนือเจตจำนงทั่วไป รุสโซ เชื่อว่าเสรีภาพตามธรรมชาติไม่เหมาะสมกับสังคมนุษย์ มนุษย์จำเป็นต้องมีเสรีภาพในแบบใหม่ ซึ่งจะอำนวยให้มนุษย์สามารถดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมและคุณธรรมต่างๆ ได้ วิธีการที่ดีที่สุดก็คือ การเปลี่ยนแปลงสิทธิที่บุคคลมี ไปให้กับสังคมทั้งหมดอย่างสิ้นเชิง และมนุษย์ต้องยอมเสียสละเสรีภาพตามธรรมชาติ ของตนเพื่อแลกกับเสรีภาพตามกฎหมาย นั่นคือ มนุษย์ต้องพร้อมใจกันเคารพเชื่อฟัง เจตจำนงทั่วไปหรือกฎหมายของชุมชนนั้น<sup>14</sup>

รุสโซสนับสนุนให้คนเรามีความรับผิดชอบ และยอมรับผลประโยชน์ของส่วนรวม โดยตัดผลประโยชน์ส่วนตัวออกไป ในการปกครองจริงๆ จะห้ามตีเอากันที่ไม่ได้เสียส่วนใหญ่ จึงต้องสำคัญและส่วนน้อยต้องยอมรับการทำตามเจตจำนงส่วนรวม นับเป็นการแสดงเสรีภาพทางศีลธรรมของปัจเจกชน หากไม่ทำตามก็ต้องบังคับ คือ บังคับให้มีเสรีภาพ

---

<sup>13</sup> สุขุม นวลสกุล, เฉลิมพล ประทีปวณิช และ สิริวัฒน์ สุภรณ์ไพบูลย์, ทฤษฎีการเมือง 2, มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2522 หน้า 50

<sup>14</sup> สมบัติ จันทรวงศ์, ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่, มธ. 2521 หน้า 182

เสรีภาพทางศิลปกรรม ได้แก่ การเชื่อฟังกฎหมายซึ่งตนเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ ได้ร่วมสร้างขึ้น เสรีภาพในที่นี้จึงมิใช่เสรีภาพตามที่ตนคิดแต่เป็นเสรีภาพที่ตนควรจะมี 15

สิ่งสำคัญที่รัฐโซเห็นว่าจะต้องแก้ไขอย่างยั่งยืนมีอยู่สองประการ ประการแรกคือเสรีภาพ ประการที่สองคือเรื่องความเสมอภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเสรีภาพ นั้น รัฐโซเห็นว่า "สารัตถะของมนุษย์ที่แท้จริงก็คือเสรีภาพ เพราะถ้าปราศจากเสรีภาพแล้ว มนุษย์ก็ไม่ใช่มนุษย์อีกต่อไป เสรีภาพเป็นแก่นของความเป็นมนุษย์ ไม่ใช่เหตุผล" 16

ในส่วนที่เกี่ยวกับความเสมอภาค ที่จะต้องพิจารณาควบคู่กันไปด้วย ก็เพราะ รัฐโซเชื่อมั่นอย่างจริงจังว่า "เสรีภาพและความเสมอภาคนั้นย่อมต้องพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกัน เราไม่สามารถมีและสงวนไว้ซึ่งเสรีภาพโดยไม่คำนึงถึงความเสมอภาค และเราไม่สามารถที่จะสูญเสีย เฉพาะความเสมอภาคโดยไม่สูญเสียเสรีภาพของเราไปด้วย" 17

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทฤษฎีสัญญาประชาคมของรัฐโซ แตกต่างไปจากล๊อค กล่าวคือ ล๊อคเพียงแต่ต้องการสัญญาอันเป็นเงื่อนไขที่จะนำมนุษย์ให้พ้นจากภาวะธรรมชาติ เข้าสู่ภาวะสังคมเท่านั้น สำหรับรัฐโซเห็นว่าในภาวะธรรมชาตินั้นทุกคนมีเสรีภาพ แต่เมื่อเข้าสู่ภาวะสังคม มนุษย์ต้องสูญเสียเสรีภาพไป รัฐโซจึงพยายามค้นหาภาวะใหม่ที่จะมีอำนาจอันชอบธรรมปกป้องเสรีภาพ ที่เคยมีอยู่ในภาวะธรรมชาติ แต่ต้องถูกจองจำใน ภาวะสังคม

โดยที่รัฐโซเห็นว่า เรื่องของเสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญควบคู่ไปกับความเป็นมนุษย์ ใครก็ตามที่ปฏิเสธเสรีภาพนั้น ก็หมายความว่าเขากำลังปฏิเสธความเป็นมนุษย์ 18

15 ปรีชา ช้างขวัญยืน, ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533 หน้า 139

16 สมบัติ จันทรวงศ์, "สัญญาประชาคมของรัฐโซ" รัฐศาสตร์สาร พงศกายน 2520 หน้า 56

17 สุรินทร์ พิศสุวรรณ "ว่าด้วยเสรีภาพ : บทวิเคราะห์หลักการว่าด้วยเสรีภาพในลักษณะที่เป็นแก่นความคิดในปรัชญาการเมืองของรัฐโซ" รัฐศาสตร์สาร พงศกายน 2520 หน้า 109

18 จินดา จินตเสรี, แปล สัญญาประชาคมของรัฐโซ, 2517 หน้า 31

แก่นของแนวความคิดของรุสโซ้นั้นก็คือ หลักการว่าด้วยเสรีภาพและความเสมอภาคในหมู่มนุษย์ ซึ่งรุสโซอธิบายว่า ภายใต้ความบกพร่อง หรือความพิกลพิการ ของระบบการเมืองนี้ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการทำลายสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นสาระสำคัญ แห่งความเป็นมนุษย์นี้เสีย เพราะฉะนั้นหากจะแก้ไขข้อบกพร่องทั้งหลาย จึงจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องแก้ตรงที่ระบบการเมือง ผู้มีอำนาจนั้น มิใช่ว่าจะมีอำนาจเข้มแข็งถึงกับจะวางตนเป็นนายคนอื่นได้ตลอดไป นอกเสียจากว่าเขาจะเปลี่ยนอำนาจของเขาให้กลายเป็นธรรม และทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองรู้สึกว่าการเชื่อฟังนั้นเป็นหน้าที่ คนเราจะมีพันธะที่จะต้องเชื่อฟังก็เฉพาะต่ออำนาจที่ชอบธรรมเท่านั้น ซึ่งอำนาจที่ชอบธรรมเป็นผลมาจาก ความยินยอมของผู้ได้ปกครอง 19

### 1.1.3 มองเตสกีเยอ \*

มองเตสกีเยอ (Montesquieu) เป็นนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสอีกผู้หนึ่งที่สนับสนุนเสรีภาพภายใต้กฎหมาย เขาเชื่อว่า เสรีภาพในการกระทำสิ่งใดปราศจากความรับผิดชอบมิใช่เสรีภาพที่แท้จริง เสรีภาพในความหมายที่แท้จริง คือ เสรีภาพภายใต้กฎหมายที่อนุญาตให้กระทำในสิ่งทีควรกระทำ และห้ามกระทำในสิ่งที่ไม่ควรกระทำ

มองเตสกีเยอกล่าวไว้ใน "เจตนารมณ์ของกฎหมาย" ว่า "เสรีภาพ คือ สิทธิกระทำ สิ่งที่กฎหมายห้ามไว้เขายอมจะไม่มีเสรีภาพอยู่อีกต่อไป เพราะเพื่อนราษฎรของเขาทั้งหมดยอมจะมีอำนาจแบบเดียวกัน" เขาเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์ต้องการ 4 อย่าง คือ 1) ต้องการเสรีภาพ 2) การแสวงหาเพื่อสนองความต้องการของตน 3) ต้องการคบหาสมาคมกับผู้อื่น 4) ต้องการที่จะมีระเบียบและกติกากองการอยู่ร่วมด้วย

---

19 เสถียร หอมขจร, ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม 2, มหาวิทยาลัย-รามคำแหง 2526 หน้า 65-66

\* มองเตสกีเยอ เป็นชาวฝรั่งเศส ผลงานสำคัญๆ ได้แก่ เจตนารมณ์ของกฎหมาย (Esprit des Lois) ซึ่งกล่าวว่า "กฎหมายคือความจำเป็นที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติซึ่งธรรมชาติของมนุษย์ ประกอบด้วย 1.เสรีภาพ 2.สิ่งสนองตอบความต้องการ 3.สภาพสังคม 4.ระเบียบ กฎเกณฑ์ และกติกาก

มองเตสกีเออ กล่าวถึงเสรีภาพภายใต้กรอบของกฎหมายว่า "ในรัฐประชาธิปไตย ประชาชนจะทำสิ่งที่ตนใคร่ทำ แต่เสรีภาพการเมืองมิได้ประกอบด้วยการทำสิ่งที่ตนใคร่ทำในรัฐ กล่าวคือในสังคมที่มีกฎหมาย เสรีภาพจะประกอบด้วยการทำสิ่งที่เราสามารถทำสิ่งที่เราควรจะทำเท่านั้นและไม่ถูกขังใจให้ทำสิ่งที่คนไม่ยอมทำ"

ในหนังสือ "เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย" มองเตสกีเออเขียนไว้ว่า "เสรีภาพทางการเมืองของราษฎร ก็คือความสงบสุขทางความนึกคิด ซึ่งมาจากความเห็นของแต่ละคนในเรื่องความปลอดภัยของตน และเพื่อที่คนจะมีความปลอดภัยนี้ได้ การปกครองจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ว่าราษฎรคนหนึ่งไม่ต้องเกรงกลัวราษฎรอีกคนหนึ่ง"

ทฤษฎีแบ่งแยกอำนาจอันเป็นทฤษฎีของมองเตสกีเออ จึงเป็นที่รู้จักกัน ดีที่สุดและมีอิทธิพลยิ่งใหญ่ที่สุดต่อชนอเมริกัน ในส่วนที่ว่าด้วยกฎหมายซึ่งแสดงอิสรภาพทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ อิสรภาพ คือ สิทธิกระทำการที่ควรกระทำ และห้ามมิให้กระทำการที่ไม่บังควร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สิทธิกระทำการที่กฎหมายอนุญาต และถ้าราษฎรทำสิ่งที่กฎหมายห้ามไว้ เขาย่อมจะไม่มีอิสระอยู่อีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็อาจรอนอิสรภาพของประชาชนได้เหมือนกัน ดังนั้น กฎหมายจะต้องเป็นกฎหมายที่ถูกต้อง ห้ามเฉพาะการกระทำที่ควรห้ามเท่านั้น และต้องให้บุคคล มีเสรีภาพในขอบข่ายที่กว้างขวาง

#### 1.1.4 ฌอง ปอล ซาร์ตส์ \*

ฌอง ปอล ซาร์ตส์ (Jean Paul Sarter) ศึกษาค้นคว้าเรื่องเสรีภาพ โดยมองจากจุดภาคสุ่มหภาค คือ มองว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของโลก แต่แยกจากวัตถุ หากมนุษย์ปราศจากเสรีภาพมนุษย์ต้องเข้าไปในกลุ่มของวัตถุ เขาเสนอว่าเสรีภาพเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ถ้าปราศจากเสรีภาพแล้วมนุษย์ก็ไม่แตกต่างอะไรจากก้อนหินที่อยู่ใน

---

\* ซาร์ตส์ เป็นเมรีปลายศตวรรษที่ 19 ที่ศึกษาค้นคว้าเรื่องเสรีภาพมากที่สุด โดยมองจาก จุดภาคสุ่มหภาค เป็นผู้สร้างปรัชญา Existentialism ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในชีวิตประจำวันของผู้คน ซาร์ตส์ยืนยันว่าเสรีภาพเป็นชีวิตจิตใจมนุษย์ จึงควรสงวนรักษาไว้ ให้อยู่กับมนุษย์ตลอดไป

โลกในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของโลก ดังนั้นการทำลายเสรีภาพของบุคคลหนึ่ง บุคคลใดจึงเท่ากับเป็นการลดทอนบุคคลนั้นให้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นมนุษย์ไปเป็นวัตถุชิ้นหนึ่ง

ชาร์ตส์ เห็นว่าเสรีภาพและความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เขากล่าวว่า "เสรีภาพที่เป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ จึงสามารถทำให้มนุษย์สูงส่ง หรือต่ำต้อยก็ได้ เพราะเสรีภาพมีลักษณะที่สร้างสรรค์และทำลาย เสรีภาพช่วยเชิดชুমมนุษย์สูงขึ้น เพราะเสรีภาพแยกมนุษย์ออกจากทุกสิ่งทุกอย่างในธรรมชาติ ทำให้มนุษย์สามารถปรับปรุงตัวเองให้เด่นเหนือสิ่งต่างๆ ได้ด้วยการพุ่งตัวเองไปข้างหน้าอยู่ตลอดเวลา ไม่ปล่อยให้ตัวเองไหลไปตามกระแสของกาลเวลาในขณะเดียวกันเสรีภาพก็อาจสามารถดึงมนุษย์ให้ต่ำลงได้" 20

ความคิดแบบเอกซิสเตนเชียลลิสม์ของชาร์ตส์ เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์นั้น เขาชื่นชมในเสรีภาพจนถึงกับกล่าวว่า "เมื่อหนังสือพิมพ์มีเสรีภาพ อาจก่อให้เกิดได้ทั้ง สิ่งดีและเลว แต่ถ้าไร้เสรีภาพจะไม่เกิดอะไรขึ้นเลยนอกจากความเลว เสรีภาพเป็นโอกาส ที่จะทำให้มนุษย์ดีขึ้น ในขณะที่ความเป็นทาสนำความเลวร้ายมาให้แต่ฝ่ายเดียว เสรีภาพ สร้างพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เปิดโอกาสให้มนุษย์มีโอกาสเลือกในสิ่งที่เขาต้องการ มนุษย์สร้างตัวเองหรือบอกให้คนอื่น เห็นได้ว่าเขาเป็นอย่างไรโดยอาศัยดูจากการเลือกการกระทำ และการใช้ชีวิต แต่อย่างไรก็ตาม เสรีภาพก็มีจุดบอด คือมันสามารถทำลายตัวของมันเองได้" 21

เอกซิสเตนเชียลลิสม์ กล่าวว่า เมื่อมนุษย์มีเสรีภาพในการเลือก เขาจะต้องรับผิดชอบ ในการเลือกนั้นจะต้องมีจริยภาพคือเลือกโดยหลักการที่ตนเห็นว่าดีงามอันผู้อื่นสามารถยอมรับเป็นสากลได้ เอกซิสเตนเชียลลิสม์โจมตีผู้ยอมตาม "เบื้องบน" ว่าเป็นคนขลาด เขาจะต้องต่อสู้เพื่อเสรีภาพในทุกหนทุกแห่ง เพราะเสรีภาพเป็นหลักการที่จะทำให้เขาเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ยิ่งไปกว่านั้นการหลอกตัวเอง (Self-deception) ยังเป็นความเลวร้ายยิ่ง เพราะทำให้มนุษย์สูญเสียคุณค่าของความเป็นคน การหลอกตัวเองจะลวงล่อบุคคลนั้นไปสู่ความคิดที่ว่า เขาไม่ได้เป็นอะไรอื่นนอกจากหุ่นยนต์ซึ่งถูกบังคับจาก กลไภยนอก

20 พินิจ รัตนกุล. ปรัชญาชีวิตของ ฌอง ปอล ชาร์ตส์, 2533 หน้า 52-66

21 สุกัญญา ตีระวนิช, หนังสือพิมพ์ไทย จากปฏิวัติ 2475 สูปฏิวัติ 2516, ไทยวัฒนาพานิช 2524 หน้า 7

แนวคิดของเอกซิลเตนเซียมลิสต์ ในเรื่องเสรีภาพผสมกลมกลืนได้ใน หลาย ส่วนกับแนวคิดแบบคานเทียน (Kantian) และ เรชันแนล ฮิวแมนนิสม์ (Rational Humanism) มันเดินเข้าไปสู่การให้เหตุผลแก่ผู้อ่านเพื่อประกอบการตัดสินใจขุดคุ้ย เรื่อง ในสังคมให้ประชาชนรู้ และการเสนอข่าวแบบเป็นกลาง (Objective Reporting) เพื่อ ป้องกันการนำความคิดของตัวเองไปแทรกในข่าว

เหตุการณ์แวดล้อม มีผลในการผลักดันวิวัฒนาการการทำหนังสือพิมพ์ สงครามทำให้หนังสือพิมพ์อเมริกันต้องเขียนข่าวแบบพาดหัวตัวโต การใช้วรรคนำ (Lead) คือ การนำเหตุการณ์สำคัญขึ้นต้น เพราะปัญหาในการส่งข่าว การแข่งขันในชุมชน และความ จำเป็นที่จะต้องเร่งเร้าให้คนอ่านหนังสือพิมพ์ ทำให้ต้องใช้การรายงานข่าวแบบ เร้าอารมณ์ (Sensationalism) การแทรกความคิดของตนลงไปในข่าวจนเลื่อนเปื้อน ทำให้การเสนอ ข่าวต้องเบนไปสู่ Objective Reporting

แล้วผลของมันก็เริ่มสะท้อนออกมาในปลายศตวรรษที่ 20 เมื่อความยุ่งเหยิง ในสังคมมีมากทัพบทวิ ประชาชนอเมริกันก็เริ่มหันมามองหนังสือพิมพ์ด้วยสายตาวិพากษ์วิจารณ์ ในสมัยก่อนที่ยังไม่มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นมาก การเล่นข่าวให้ตื่นเต้น น่าสนใจ ทำให้คน สนใจ หนังสือพิมพ์มากขึ้น แต่ในยุคสมัยแห่งความซุลมุนสับสนในปัจจุบัน การเล่นข่าวให้ ตื่นเต้นทุกวัน ทำให้คนสั่นไหว เจ็บแค้นท้อถอย ท้ายที่สุด กลายเป็นความเย็นชาจนเห็นว่า สังคมนี้อะไรไม่ได้

ความสับสนของเหตุการณ์ที่มีมาก ทำให้บ้ายเบนหน้าที่ที่ควรจะเป็นของ หนังสือพิมพ์ คือ การรายงานข่าวให้ประชาชนรู้เพื่อประกอบการตัดสินใจสื่อมวลชนเกิด ปัญหาในแง่ที่ว่า

1) ปัญหาที่มีมากและมีได้นำมาเล่าแจ้งแถลงไขแก่ประชาชนทุกปัญหาทุกแง่มุม หากเสนอเพียงบางปัญหาที่สื่อมวลชนเลือกเอง และเสนอโดยผิวเผิน เพราะความเร่งของเวลา และการแทรกของเหตุการณ์อื่นซึ่งเป็นข่าวที่สำคัญกว่า ทำให้ข่าว ขาดความสืบเนื่อง (continuity)

2) สื่อมวลชนต้องรอให้เกิดเหตุเสียก่อนจึงจะนำมาเป็นข่าวเหตุการณ์ที่เกิด ขึ้น เป็นปกติประจำวัน อาจมีผลสืบเนื่องต่อสภาวะการณ์ปัจจุบัน แต่เมื่อยังไม่เกิดเป็นเหตุ ก็ ไม่เป็นข่าว คนจึงไม่ทราบในสิ่งที่ควรทราบ

3) การตกอยู่ในคลื่นของการแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้สื่อมวลชนมองแต่ "ผู้บริโภค" (consumer) ไม่ได้มองผู้อ่านในฐานะเป็นมนุษย์ (human) การเล่นข่าว การใช้ อารมณ์ทำเพื่อชวนเชิญให้มาซื้อมากกว่าจะทำเพื่อความดีงาม และการมีชีวิตรอดของมนุษย์ใน สังคมที่สับสน

4) การหลอกตัวเอง การหาเหตุผลมาหักล้างความรับผิดชอบ ทำให้ หนังสือพิมพ์หันไปจากเป้าหมายที่ควรจะเป็น

#### 1.1.5 ดับลิว เอช เฟอร์รี

ดับลิว เอช เฟอร์รี (W.H. Ferry) ชาวอเมริกัน ได้เขียนบทความเรื่อง "สื่อมวลชนในฐานะครู" (Masscomm as Guru) 22

เขาเสนอความเห็นว่ สื่อมวลชนควรทำหน้าที่ครูให้มากจะต้องรายงานให้ ประชาชนรู้ในสิ่งที่สำคัญ จะต้องไม่เป็นเครื่องมือของฝ่ายนายทุน นักหนังสือพิมพ์จะต้องไม่ เร่งเร้าเอาเสรีภาพ ถ้าตนยังไม่สามารถพิทักษ์ผู้อ่อนแอ เฟอร์รีโจมตีหนังสือพิมพ์ที่มองข้าม ความยากไร้ในสังคม มัวแต่คิดสรรตะเรื่องผลประโยชน์ และขายขยะ หนังสือพิมพ์ที่ดีต้อง ถามปัญหาอย่างไม่เกรงกลัว ทำลายคนชั่วสรรเสริญคนดีต้องยืนหยัดแยกตัวเอง ออกไปจาก รัฐบาลและสังคม

เฟอร์รี กล่าวว่า หลักการหนังสือพิมพ์ ที่สอนให้รายงานข่าวอย่างเป็นทางการนั้น แท้ที่จริงนั้นก็คือ ภาพหลอนอย่างหนึ่ง เพราะไม่มีอะไรจะเป็นกลางโดยแท้จริง เริ่มตั้งแต่การ เลือกข่าว ซึ่งนักข่าวและบรรณาธิการต้องตัดสินใจด้วยตัวเอง และการรายงานข่าวนั้น เจมส์ อาจี (James Agee) ได้เขียนไว้ใน "Let Us Now Famous Men" เกี่ยวกับ ชาวนาคนหนึ่ง เขาเขียนว่า "ผมรู้จักเขาเท่าที่ผมรู้จัก และเรื่องที่ผมเขียนเกี่ยวกับเขาก็ขึ้น อยู่กับว่า ผมเป็นใครเท่ากับที่ว่าเขาเป็นใคร" อาจี ระบุว่าเรื่องอะไรก็ตามที่เขาเขียนลงไปขึ้น อยู่กับผู้เขียน ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์กันยิ่งระหว่างตัวเขา คนที่เขาเขียนถึง และสถานที่ที่

---

22 อ้างใน สุภัทฐญา สุดบรรทัด เอกสารเรื่อง จริยธรรมหนังสือพิมพ์, unpublished 2538

เขากำลังพยายามจะอธิบาย ความเป็นจริง (reality) จะต้องผ่านเข้าไปในหัวจิตของนักข่าว มันจะออกมาปรากฏในรายงานข่าวได้อย่างไร โดยไม่ถูกบั่นทอน หรือบิดเบือน เขาจะต้องตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ ในระหว่างการสืบสวน และตีความหมายโดยอาศัยค่านิยมของตัวเอง ซึ่งผูกพันกับประวัติชีวิต การศึกษา ศาสนา วัยเด็ก ชีวิตครอบครัว พื้นฐานทางสังคมและ เศรษฐกิจ ความผูกพันทางสัญชาติ วัฒนธรรม อารมณ์ และประสบการณ์ของเขา

สำหรับเฟอรี เขาเห็นชัดว่าสื่อมวลชน คือ ผู้หนึ่งที่ตั้งใจสร้างความเจ็บป่วยให้แก่ สังคม วัฒนธรรม เพราะความรักผลประโยชน์ สื่อมวลชนหาเงินได้มากบนความไม่รับผิดชอบ ในวันคืนแห่งอันตรายนี้สันติภาพ และการอยู่ร่วมกันได้มลายหายไป และความมืด ได้ปรายเข้ามาสู่อารยธรรม เฟอรีกล่าวว่า "ข้าพเจ้าคิดว่า อารยธรรมของเรา กำลังจะเน่า หดความรู้สึก ยอมรับกรรม และความเจ็บปวดทรมาน และลึกลับทางศีลธรรม" และ "ข้าพเจ้าไม่ต้องการจะให้สื่อมวลชนยอมรับ ข้อวิเคราะห์ของข้าพเจ้าเกี่ยวกับจุดยืนของเราในขณะนี้ที่อยู่ ระหว่างการลวงโลก และการรักษามนุษยภาพ หรือแม้แต่จะให้เป็นด้วยกับทางแก้มของข้าพเจ้า แต่ข้าพเจ้าเห็นว่า สื่อมวลชนมีความจำเป็นที่จะต้องแยกตัวเองออกจากเครื่องมือสื่อสาร วิจารณ์จุดมุ่งหมายข้อเรียกร้องของตัวเอง รักษาจริยธรรม ให้เห็นแจ้งให้ประชาชนรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับเขา ในขณะที่เขาใช้กล้ำเนื้อมากขึ้นแต่ใส่ใจน้อยลง และที่สำคัญที่สุด คือ การแยกตัวเองออกจากอัมจารย์กองเชียร์ หนังสือพิมพ์ได้รับการประกันเสรีภาพ เมื่อเกือบสองร้อยปีมาแล้วในการเฝ้าดูรัฐบาล แต่ปัจจุบันหนังสือพิมพ์กลายเป็นตัวสนับสนุนใหญ่ของรัฐบาล เสียเอง"

#### 1.1.6 โดนาลด์ แมคโดนาลด์

โดนาลด์ แมคโดนาลด์ (Donald Mc Donald) ได้เขียนเกี่ยวกับ ข้อบกพร่องในการเขียนข่าว ไว้ในบทความ "Is Objectivity Possible" <sup>23</sup>

---

<sup>23</sup> อ้างใน สุกัญญา สุตบรรทัด เอกสารเรื่อง จริยธรรมหนังสือพิมพ์, unpublished 2538

ตอนหนึ่งเขาได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับความเป็นไปได้ยาก ของความเป็นกลาง ที่สมบูรณ์ เช่น เชื้อชาติของนักข่าว นักข่าวอเมริกันจะวิจารณ์อเมริกันในสงครามเวียดนาม น้อยกว่านักข่าวฝรั่งเศส นั่นคือ ความรักชาติเข้ามาผูกพันกับความเป็นนักหนังสือพิมพ์

แมคโดนัลด์ยังได้วิจารณ์ปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการเสนอข่าวแบบ Objectivity คือ "ประเพณีของนักหนังสือพิมพ์" (Journalist Convention) ข้อที่เป็น อันตรายมากที่สุด คือ หลักที่ว่าสิ่งใดไม่เป็นข่าวจนกว่ามันจะมีเรื่องดังคำพูดที่ว่า "หมากัดคน ไม่เป็นข่าว แต่คนกัดหมาเป็นข่าว" สิ่งก็ตามมาจากนี้ก็คือ 1) สภาวะแวดล้อมสำคัญ ซึ่งยังไม่เกิดเรื่อง จะไม่ถูกรายงาน 2) แม้แต่เนื้อหาซึ่งสามารถทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีความหมายก็ไม่ถูกรายงาน เพราะกลัวว่าจะเอาความเห็นของตัวเองเข้าไปใส่ (Subjective) นอกจากนี้ ด้วยความเร่งด่วนเกี่ยวกับเวลา ยังทำให้มีการรายงานข่าวผิดๆ

ประเพณีที่เป็นอันตรายอีกอย่างหนึ่ง คือ การดึงดูดใจผู้อ่าน เชื่อว่า ทำได้ด้วยวิธีการเดียวคือใช้ข้อขัดแย้ง (Conflict) ความสดใหม่ (Novelty) สิ่งเหล่านี้ทำให้นักข่าวละเลยสิ่งที่จะทำให้รายงานของเขามีความหมาย คือ เนื้อหาประเภทสิ่งแวดล้อม อิทธิพลต่างๆ ที่มีต่อเหตุการณ์ ความคิดในการเสนอข่าวแบบนี้เกิดมาจากเหตุในอดีต เมื่อหนังสือพิมพ์ต้องแข่งขันกันเองในชุมชน และระดับการศึกษาของผู้อ่านยังต่ำ สิ่งเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่นักหนังสือพิมพ์ ยังใช้วิธีการเดิมเพื่อผลประโยชน์และยอดขาย โดยหลอกตัวเองว่านี่คือหลักของการทำหนังสือพิมพ์ที่ใครๆ เขาก็ทำกัน

การเสนอข่าวแบบสร้างหัวข้อ (Headline) และเรื่องวรรคหน้า (Lead) ก็เป็นสิ่งที่พึงพิจารณาการทำเช่นนี้ ทำให้ต้องเอาส่วนที่ตื่นเต้นที่สุดขึ้นต้น ตามด้วยย่อหน้าที่มีความสำคัญรองลดหลั่นกันไป ทำให้วิธีการบรรยายเหตุการณ์ทั้งหน้าหนังสือพิมพ์ไม่เท่ากัน และช่วยให้คนตื่นเต้นตกใจ สมัยก่อนอเมริกาใช้วิธีการนี้เมื่อเกิดสงครามกลางเมือง การโทรเลขติดต่อเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะอาจถูกตัดสายเมื่อใดก็ได้ จึงต้องเอา ส่วนสำคัญของเรื่องรายงานไปก่อน อย่างไรก็ตาม วิธีนี้น่าจะเหมาะสมสำหรับข่าววินาศกรรม อาชญากรรม แต่เป็นวิธีการที่ไม่ควรทำอย่างยิ่งโดยเฉพาะข่าวต่างประเทศที่มีความซับซ้อน ขึ้นทุกวัน

แมคโดนาลด์ กล่าวว่าสิ่งที่ถูกรายงานที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคมใหญ่เกี่ยวพันกับวิชาการหลายแขนงและมีความลึกซึ้งในตัวเอง นักข่าวจะต้องมีใจที่เปิดกว้าง ทบทวนความเห็นของตนเองในระหว่างที่เหตุการณ์ดำเนินไป นำข้อเท็จจริงมาเปิดเผยและแสดงจุดเชื่อมโยงระหว่างกัน โดยอาศัยวิธีการรายงานข่าวแบบมีเนื้อหา (Contextual Reporting) ซึ่งต้องอาศัยการค้นคว้า การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนสติปัญญาของตนเองในการวิเคราะห์วิจัย ตรงจุดนี้ไปเข้ากับทฤษฎี Existentialist เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อเรื่อง และเนื้อเรื่องเป็นส่วนหนึ่งของเขามันดึงความเป็นตัวเองของนักหนังสือพิมพ์ออกมา (Subjectivity) นำหนังสือพิมพ์เข้าสู่รสชาติของศิลปะ ความอ่อนไหว อารมณ์ และความเห็นโดยไม่ทิ้งหลักการ ใช้เหตุผลในเชิงวิทยาศาสตร์ และปล่อยความจริงให้แสดงออกด้วยตัวของมันเอง โดยไม่ใช้อคติแต่ใช้ปัญญา (Intellect) ของนักหนังสือพิมพ์

กระแสนักข่าวที่สืบเนื่องในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยแสดงจุดกำเนิดการเติบโตตัววิฤติ และตอนจบเป็นเรื่องที่หาได้ยาก นักข่าวหลายคนจำต้อง "สร้าง" ข่าว โดยหาข้อขัดแย้งในเรื่องเอาเอง เพราะจำเป็นต้องมีเรื่อง "ที่น่าสนใจ" ไปรายงานบรรณาธิการ เป็นการสร้างความตื่นเต้นต่างๆ ที่ข้อที่น่าสนใจยังไม่เกิดเพราะยังต้องอาศัย เวลาในการพัฒนาตัวเองซึ่งหนังสือพิมพ์รอไม่ได้

แมคโดนาลด์ กล่าวว่า เรื่องราวในสังคมเป็นเรื่องที่ต้องสืบเสาะ ไม่ใช่เพียงมองดูในศตวรรษก่อน นักหนังสือพิมพ์พยายามบรรยายเหตุการณ์โดยใช้ความเห็นของตัวเองอย่างลำเอียง บิดเบือน คาดคะเน และชักจูงมากกว่าให้ความสว่าง แก่ผู้อ่าน ในเวลาต่อมาหนังสือพิมพ์ เปลี่ยนทิศทางการไปสู่ Objectivity พร้อมกับนิยามของมันอย่างหยาบๆ ว่า สิ่งที่ต้องตัดทิ้งไปคือ ความเห็นในเนื้อหาข่าว และความพยายามใดๆ ของนักข่าวในอันที่จะทำให้รายงานของตนมีความหมายมากขึ้น ทางที่ดีแล้วหากนักข่าวเขียนอย่างย่อแต่แสดงอำนาจทางข่าวปัญหาและการวิพากษ์วิจารณ์ ก็จะเป็นการสร้างเสริมคุณค่าเดียวกันแก่ผู้อ่าน แมคโดนาลด์ กล่าวว่า Objectivity ไม่ควรนิยามกันง่ายๆ เพียงว่าเป็นความปราศจาก Subjectivity ดังนั้นจึงควรมีความพยายามทำความเข้าใจเสียใหม่ในวงการสื่อสารมวลชน และวางรากฐานความสามารถ ในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ตั้งแต่ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

## 1.2.ปรัชญาการเมือง เสรีภาพแห่งสำนักประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

แนวคิดประโยชน์นิยม จะวัดเสรีภาพกันด้วยปริมาณความสุขและความทุกข์ที่ได้รับจากผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นหลักในการวิเคราะห์ ซึ่งคำนึงถึงผลที่ได้รับ (Utility) เป็นปัจจัยสำคัญ

### 1.2.1 เจอเร็มี เบนธัม \*

เจอเร็มี เบนธัม (Jeremy Bentham) เต็มใจจะให้รัฐบาลมีอำนาจมาก ๆ หากรัฐบาลคำนึงถึงหลักการประโยชน์นิยม และรับผิดชอบต่อเสียงส่วนใหญ่ที่รู้ผิดรู้ชอบ<sup>24</sup>

เบนธัมเชื่อว่า หากหลักการนี้ได้รับการปฏิบัติมากเพียงใด ความขัดแย้งระหว่างเสรีภาพกับสิทธิอำนาจก็จะลดลง ในด้านเสรีภาพตามกฎหมายเบนธัมเห็นว่ารัฐที่ดีและสมบูรณ์ได้นั้นจะต้องประกอบด้วย "กฎหมาย" ที่ดี กฎหมายที่ดีนั้นยังจะต้องประกอบด้วยหลักแห่งศีลธรรมอันดีควบคู่ไปกับการมีเจตนารมณ์ เพื่อผลประโยชน์ต่อทุกคนภายในสังคมอย่างเสมอภาคกัน

---

\* เบนธัม เป็นชาวอังกฤษ เป็นศิษย์มหาวิทยาลัยออกฟอร์ดและสำนักศึกษากฎหมาย ลินคอล์นส์อินน์ (Lincoln's Inn) เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว เบนธัมไม่ยอมทำงานด้านกฎหมายเพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่น่าชิงชัง ในปี 1776 เบนธัมเขียน "เรื่องของรัฐบาล" (Pragment on Government) โจมตีปรัชญาของแบลคสตัน วรรณกรรมเรื่องนี้ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหว ในวงการกฎหมายมาก เพราะแบลคสตันเป็นปรัชญาอเมริกันสำคัญในสมัยนั้น ในปีค.ศ. 1785 เบนธัมตีพิมพ์หนังสืออีกเล่มหนึ่งชื่อ "ข้อสนับสนุนการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา" (Defence of Usury) และในปีค.ศ. 1788 เบนธัมได้พิมพ์ "ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักศีลธรรมและงานนิติบัญญัติ (Introduction to the Principles of Morals and Legistralation) ซึ่งเป็นปรัชญาทางกฎหมายที่โด่งดังมาก

<sup>24</sup> เอ็ม เจ ฮาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากแปลโตถึงปัจจุบัน แปลโดย เสน่ห์ จามริก, หน้า 466

เบนซัมกล่าวว่า "กฎหมายมุ่งควบคุมผลประโยชน์ส่วนบุคคล แม้จะเป็นการบังคับก็ตามเพื่อให้เกิดความสุขที่สูงสุดนั่นเอง" หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า "ผลประโยชน์ของบุคคลถูกจำกัด เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเสรีภาพต้องถูกจำกัด เพื่อทุกคนจะได้มีเสรีภาพ" 25

เบนซัม เน้นเรื่องปริมาณความสุข ซึ่งคนจำนวนมากที่สุดจะได้รับว่าเป็นสิ่งประเสริฐ เขากล่าวว่า การปกครองที่ดีที่สุดคือการปกครองที่มุ่งสร้างความสุขในปริมาณมากที่สุดสำหรับคนจำนวนมากที่สุด (Greatest Happiness of Greatest Numbers) กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ที่พัฒนามาจากจารีตประเพณี เพื่อให้ทันกับสภาพของความเจริญก้าวหน้าของสังคม อำนาจในการปกครองของรัฐจะอยู่ในรูปของกฎหมายซึ่งต้องเป็นสิ่งที่เปิดให้ประชาชนได้รู้ได้เข้าถึงด้วย

### 1.2.2 จอห์น สจ๊วต มิลล์ \*

จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) วรรณกรรมเรื่อง "เรื่องของเสรีภาพ" (On Liberty) นั้น นับว่าเป็นงานชิ้นสำคัญที่สุดของมิลล์ และเป็นวรรณกรรมทางปรัชญากฎหมาย สิทธิเสรีภาพของพลเมืองที่ทรงอิทธิพลที่สุดเล่มหนึ่ง มิลล์เชื่อว่า เสรีภาพ คือความเป็นอิสระจากรัฐบาล "มิลล์นั้นให้ความสำคัญแก่เสรีภาพการแสดงออก ของปัจเจกชน ซึ่งอยู่คนละขั้วกับโทมัส ฮอบบส์ (Thomas Hobbes) ผู้ถือว่ารัฐมีสิทธิเด็ดขาดในการกำหนดขอบเขตเสรีภาพของปัจเจกชน" 26

---

25 เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, ทฤษฎีการเมืองและสังคม, สำนักพิมพ์ดวงแดด 2524 หน้า 235

\* จอห์น สจ๊วต มิลล์ เป็นนักปรัชญาการเมืองชาวสกอต เกิดเมื่อค.ศ. 1806 บิดาของมิลล์ คือ เจมส์ มิลล์ (James Mill) ซึ่งเป็นนักปรัชญาคณหนึ่ง และเป็นสหายของเบนซัมด้วย วรรณกรรมที่สำคัญของมิลล์ คือเสรีภาพ (On Liberty) ตรรกวิทยา (Logic) และ ัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ฯลฯ

26 บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, ฐานันดรที่ 4 จากระบบโลกถึงรัฐไทย หน้า 27

มิลล์กล่าวว่า "จุดยืนที่เหมาะสมที่สุดในเชิงจริยธรรม ได้แก่จุดที่อาจนำความสุขมาแก่ประชาชนส่วนใหญ่ได้มากที่สุด" 27

อย่างไรก็ดี มิลล์เสนอว่ามีเสรีภาพอยู่บางประการที่ไม่ควรถูกจำกัดเลย และควรถือว่าเป็นเสรีภาพในสภาวะที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นจากหลักใหญ่ของเขา เสรีภาพที่ว่านี้ได้แก่เสรีภาพทางมโนธรรม เสรีภาพทางความคิด การพูด และการแสดง ความคิดเห็น เสรีภาพส่วนบุคคล และการสมาคม โดยมีได้มีจุดประสงค์ที่เป็นภัยต่อบุคคลอื่น มิลล์ยกย่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างมาก เขากล่าวประนามผู้ปกครองที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล เพราะเสรีภาพดังกล่าวมีประโยชน์ที่สุดในด้านช่วยให้สมาชิกคนอื่นๆ ในสังคมได้ทราบความจริงและได้ความรู้ อันเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของสังคม 28

มิลล์ เสนอว่า "รัฐบาลที่ดีต้องปล่อยให้เอกชนมีสิทธิเสรีภาพในการคิด การค้นคว้า เสรีภาพในการอภิปรายหรือปรึกษาหารือ เสรีภาพในการมีวิจารณ์ญาติที่ชอบด้วยศีลธรรม และการปฏิบัติที่ชอบด้วยศีลธรรม เพราะว่าเสรีภาพเหล่านี้มีลักษณะเป็นความดีในตัวของมันเอง โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมาย หรือขนบธรรมเนียมมาช่วยส่งเสริม" 29

สังคมที่ดีในทัศนะของมิลล์ คือ สังคมที่ให้นุชนมีเสรีภาพและทำให้คนมีชีวิตที่พอใจในตัวเอง เสรีภาพนั้นไม่ใช่สิ่งที่ดีสำหรับคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียว (Individual good) แต่เป็นสิ่งที่ดีของสังคมเป็นส่วนรวม (Social good) การจำกัด ความเห็นโดยใช้กำลังข่มเป็นการทำลายความสงบสุขของตน และทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคมเพราะสังคมถูกจำกัดโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากการประชุม ปรึกษาหารือต่างๆ ได้โดยเสรี 30

27 สุกัญญา สุตบรรทัดและคณะ, กรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สื่อมวลชนไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2536 หน้า 2

28 เอ็ม เจ ฮาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากแปลโตถึงปัจจุบัน แปลโดยเสน่ห์ จามริก, หน้า 476

29 เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, ทฤษฎีการเมืองและสังคม, 2524 หน้า 224

30 เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, ทฤษฎีการเมืองและสังคม, 2524 หน้า 226

มิลล์ เป็นเมธีที่สนับสนุนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างมาก ถึงกับเรียกร้องมิให้รัฐเข้าแทรกแซงในเสรีภาพส่วนนี้ของประชาชนเลย ข้อเขียนของเขาสรุปว่า "การแสดงความคิดเห็นคือพฤติกรรมขั้นมูลฐานของบุคคล ที่ประเทศซึ่งพัฒนาแล้ว ต่างให้การรับรองและคุ้มครองให้ พฤติกรรมของการแสดงความคิดเห็นมีวิวัฒนาการมานับศตวรรษ กระทั่งในปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันว่ากระทำได้ในรูปแบบต่างๆกัน คือ การพูด (Speech) การเขียน (Writing) การพิมพ์โฆษณา (Association) การจัดตั้งพรรคการเมือง (Political Party) และการร้องทุกข์ (Petition) สิ่งนี้ได้กลายมาเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคม และการลงโทษทางสังคมในที่สุด<sup>31</sup>

มิลล์ กล่าวว่า "การมีเสรีภาพเด็ดขาดสำหรับบุคคลในสังคม เป็นไปไม่ได้ ปัญหาอยู่ที่ว่า ควรขีดเส้นแบ่งที่ตรงไหนระหว่างสิ่งที่บุคคลหนึ่งมีสิทธิกระทำและสิ่งที่สังคมมีสิทธิห้ามมิให้เขากระทำ"

ที่เป็นเช่นนี้ ในประการแรก "การที่จะปิดปากความคิดของคนหนึ่งเท่ากับเป็นการปล้นมนุษยชาติ ถ้าหากความคิดเห็นที่ถูกปิดปากถูกต้อง การสูญเสียย่อมเห็นได้ชัด แต่ถ้าหากผิด คนเราก็เสียโอกาสที่จะมองเห็นได้อย่างชัดเจนขึ้นและเกิดรอยประทับ ความจริงที่มีชีวิตชีวาขึ้น ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการขัดแย้งกันระหว่างถูกจับผิด ในประการที่สอง ความจริงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้คือเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสภาวการณ์ ถึงแม้ว่าเราจะรู้ความจริงในวันนี้แต่เราต้องยอมรับว่ามันอาจจะไม่สู้เป็นจริงนักในวันพรุ่งนี้ การที่จะชำระรักษาความสมบูรณ์ของความจริงนั้น เสรีภาพในการพูดเป็นสิ่งจำเป็น ประการที่สาม เราไม่อาจถือได้อย่างที่บางคนอ้างกันว่าไม่มีอะไรจริงๆที่ต้องกังวล เพราะแม้จะมีการบังคับปราบปรามกัน แต่ความจริงก็จะมีชัยเสมอในที่สุด"

มิลล์สนับสนุนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แม้ความคิดเห็นนั้นจะมาจากฝ่ายที่มีความคิดสุดขั้วก็ตาม "แทนที่จะจำกัดการควบคุมการไม่คล้อยตาม สังคมกลับควรให้การส่งเสริมความก้าวหน้าจะเกิดขึ้นได้ ก็เพราะด้วยบรรดาบุคคลที่คิดอย่างเสรีและมีจินตนาการ บุคคลจะต้องออกไปจากวงกรอบอ้างอิงซึ่งประกอบเป็นสถานะเดิม การจำกัด

---

<sup>31</sup> บทสนทนาทางการเมืองเรื่องเสรีภาพ, ใน มอริซ แครนตัน, ปรัชญาการเมือง แปลโดย ส. ศิวรักษ์ กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2515 หน้า 176

ควบคุมเป็นการขัดขวางการริเริ่มและความก้าวหน้า แม้นักคิดที่หัวรุนแรงที่สุดก็สมควรถูกบั่นทอนการแสดงความคิดเห็นของตนเองได้"

เหตุผลอ้างอิงของ จอห์น มิลล์ สนับสนุนเสรีภาพเป็นหลักประโยชน์นิยม เขาเห็นว่า คนมีเสรีภาพแสดงความคิดเห็นของตน ไม่ใช่เพราะว่าคนมีสิทธิธรรมชาติที่จะทำเช่นนั้น หากเพราะความผาสุกใหญ่ยิ่งที่สุดของคนจำนวนมากที่สุด จะเป็นผลขึ้นได้ด้วยวิธีนี้ เขาถือว่าเสรีภาพไม่เพียงแต่ในฐานะเป็นทางไปสู่ความผาสุกเท่านั้น หากในฐานะเป็นจุดมุ่งหมายในเสรีภาพของมโนธรรมของความคิดของการพูด และการแสดงความคิดเห็นของชีวิตส่วนตัวและเสรีภาพ (นอกจากจะมุ่งเป็นภัยต่อผู้อื่น) เหล่านี้ เป็นเสรีภาพจำเป็นซึ่งสังคมไม่ควรแทรกแซงด้วยเลย

### 1.3 ปรัชญาการเมือง เสรีภาพของกลุ่มสังคมนิยม

#### 1.3.1 คาร์ล มาร์กซ์ \*

คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Mark) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเสรีภาพในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมว่า เป็นเสรีภาพที่ไม่แท้ "ระบบทุนนิยมได้ทำให้มนุษย์ง่อยเปลี้ย ด้วยศักดิ์ศรี แดกแยกและขาดเสรีภาพ" ทางแก้ไขที่มาร์กซ์เสนอคือ "การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจเสียใหม่ ให้เป็นแบบสังคมนิยม"

มาร์กซ์ ชี้แนวเสรีภาพที่แท้จริงว่า หมายถึง "ความเป็นมนุษย์" หรือแก่นแท้ของเขาคือตัวกำหนดการกระทำของเขา มาร์กซ์ ยกย่องเสรีภาพว่าเป็นสิทธิสากล "เสรีภาพคือแก่นแท้ของมนุษย์ ซึ่งแม้ปฏิปักษ์ของมันก็ยังตระหนักถึงมัน ไม่มีใครต่อสู้กับเสรีภาพ เขาจะต่อสู้อย่างเต็มที่กับเสรีภาพของคนอื่น เพราะฉะนั้นจึงมีเสรีภาพทุกประเภทดำรงอยู่เสมอ เพียงแต่ในขณะหนึ่งเป็นสิทธิพิเศษแต่ในอีกขณะหนึ่งอาจเป็นสิทธิสากล"

---

\* คาร์ล มาร์กซ์ เป็นชาวยิว จบปริญญาเอกทางปรัชญาและประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย เบอร์ลิน และ จบทางเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยปารีส เขาเขียนหนังสือ Communist Manifesto ร่วมกับ เองเกิลส์ ซึ่งมีอิทธิพลสูงต่อสังคมนิยม

มาร์กซ์แบ่งโครงสร้างของสังคมออกเป็น 2 ส่วน โดยโครงสร้างส่วนบนจะทำหน้าที่กำหนดกฎหมายจริยธรรมและศาสนา ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตนเท่านั้น ส่วนโครงสร้างส่วนล่างเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจและเป็นพลังกายอันสำคัญ โครงสร้างทางสังคมเช่นนี้เองที่ทำให้เขาโจมตีเสรีภาพในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมว่า เป็นความคิดแบบนามธรรมที่ขาดความสัมพันธ์กับสภาพการดำรงอยู่ที่แท้จริง ในโครงสร้างทางสังคมทำให้สิทธิมนุษยชนของเสรีนิยมเป็นภาพลวงตา ซึ่งยากจะเป็นจริงในทางปฏิบัติเพราะภายในสังคมที่มีชนชั้น ระบบทุนนิยมได้เอื้ออำนาจต่อการกดขี่ เอารัดเอาเปรียบกัน ทำให้ชีวิตมนุษย์ตกต่ำลงด้อยค่า และแปลกแยก มาร์กซ์ได้เสนอทางออกคือระบบสังคมนิยม

จากระบบสังคมนิยมอันเป็นสังคมที่ปราศจากชนชั้น ปัจเจกชนจะมีสิทธิต่างๆ โดยผ่านการประสานปรองดองกันภายในชุมชน หลักการนี้เองที่สามารถล้มล้างความแปลกแยกจากตัวเองของมนุษย์ เพราะเสรีภาพที่แท้จริง จะต้องมีการปรับพื้นฐานทางวัตถุให้เหมาะสมปรับระดับ บุคคลให้เกิดความเสมอภาคทางสังคมที่แท้จริงมา

มาร์กซ์ถือว่า เสรีภาพเป็นสารัตถ์ หรือแก่น (essence) ของสิ่งที่มีจิตใจ (spiritual being) ลักษณะด้านต่างๆ ของจิต เช่น กฎหมาย จริยธรรม รัฐ หนังสือพิมพ์ ล้วนมีเสรีภาพ เป็นแก่นของแต่ละด้านเหมือนกันหมด จิตที่ดีไม่ว่าในด้านใด ได้แก่ การบรรลุเสรีภาพในด้านนั้นจะนั้น แม้เสรีภาพจะเป็นแก่นของสิ่งที่มีจิตใจ แต่เสรีภาพ ก็แบ่งออกเป็นชนิดย่อยๆ หลายชนิด และใช้เสรีภาพต่างชนิดกันตัดสินกันไม่ได้ เช่นเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ จะใช้เสรีภาพในการแข่งขันทางการค้ามาเป็นหลักตัดสินไม่ได้ เพราะเท่ากับใช้เกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์มาตัดสินการแสดงว่าคนเรามีเสรีภาพ มนุษย์เท่านั้นที่สร้างสิ่งเหล่านี้ได้และความเป็นมนุษย์ก็คือเสรีภาพ การสูญเสียเสรีภาพเป็นอันตรายของมนุษย์เพราะการเสียเสรีภาพก็คือการเสียความเป็นมนุษย์ไป คนเราเป็นอิสระ แต่ชีวิตความเป็นอยู่ทำให้คนไม่อิสระ คนเราพัฒนาไปสู่เสรีภาพหรือความเป็นมนุษย์ที่แท้ 32

---

32 ปรีชา ช่างขวัญยืน, ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, หน้า 256-257

รัฐเป็นองค์กรแห่งเหตุผล และเป็นการปรากฏตัวของเสรีภาพที่เป็น รูปธรรม ประกอบไปด้วยผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งทั้งสองสิ่งจะไม่ขัดแย้งกับ กฎหมายที่รัฐ กำหนดขึ้นจึงไม่ใช่สถานะที่มนุษย์บรรลุสู่เสรีภาพได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลควรถูกจำกัดหน้าที่ของตนอยู่แต่ในเรื่องของการคุ้มครองชีวิต อิสรภาพ และทรัพย์สิน และปล่อยให้ปัจเจกชนมีเสรีภาพในวงเขตที่กว้างขวาง

### 1.3.2 เฮเกล

เฮเกลให้ความสำคัญแก่เสรีภาพอย่างมาก เขากล่าวว่า "จุดมุ่งหมายและ จุดประสงค์ของคนคือการบรรลุถึงเสรีภาพ"

เฮเกลเรียกเสรีภาพนี้ว่าเป็น "อิสรภาพแห่งเจตนารมณ์" นั่นคือการกระทำ ตามอำเภอใจซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ การไตร่ตรองโดยอิสระ และการขึ้นอยู่กับ สาระและวัตถุที่ได้มาจากภายในหรือภายนอก การทำตามอำเภอใจนั้นเป็นความไม่แน่นอน ที่ แสดงออกมา เป็นเจตนารมณ์อิสระ ซึ่งไม่มีขอบเขตจำกัดอย่างแท้จริง<sup>33</sup> เสรีภาพ ของปัจเจกชน เฮเกลเห็นว่าการมองบุคคลในแง่เป็นตัวตน ต่างหากจากสังคมเป็นการมอง ภาพจอมปลอม แท้จริงคนเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกต่างหากไปจากสังคมได้ เสรีภาพไม่ควรนำมา บำบัดความปรารถนาอันเห็นแก่ตัวส่วนบุคคล แต่ควรนำมาเพื่อประโยชน์แห่งสังคม และนั่นคือเหตุผลที่ผูกพันและเหนี่ยวรั้งให้มนุษย์ ควบคุมการกระทำของตัวเองไม่ให้ไป ตามอารมณ์

## 1.4 ปรัชญาการเมืองเสรีภาพตามแนวคิดแบบตะวันออก

### 1.4.1 เล่าจื๊อ \*

---

<sup>33</sup> นิธิ เอียวศรีวงศ์, ประวัติศาสตร์นิพนธ์ตะวันตก มูลนิธิโครงการตำรา สังคมศาสตร์, 2525, หน้า 139

\* เล่าจื๊อ ข้าราชการในสำนักดูแลเอกสารเก่าของราชวงศ์โจว เป็นนักปราชญ์ รุ่นเดียวกับขงจื๊อ

เล่าจื้อ เป็นนักปรัชญาตะวันออกที่มีอิทธิพลอย่างสูง ในแถบเอเชียตะวันออก เล่าจื้อมิได้ปฏิเสธเสรีภาพตามกฎหมาย แต่ไม่ต้องการให้รัฐใช้กฎหมายเข้มงวดกับประชาชน นโยบายของเล่าจื้อคือระบบเสรีนิยมที่ให้เสรีภาพแก่ประชาชน โดยปราศจากการแทรกแซงตามหลักการ "ไม่รับรู้" "ไม่ปรารภนา" เป็นการปกครองไร้การกระทำ ต่อต้านการกระทำของมนุษย์ ปฏิเสธและดูแคลนต่อกฎหมายบ้านเมืองทั้งปวงนโยบายการปกครองไม่แทรกแซงการเคลื่อนไหวกิจกรรมใดๆ ของพลเมือง ให้อิสระต่อพัฒนาการต่างๆ

เนื้อหาใน "เต๋าเต๋อจิง" ของเล่าจื้อ กล่าวถึง การปกครองภายในความสัมพันธระหว่างรัฐและการทหาร ตลอดจนการให้คิดคำนึงอย่างห่วงใยต่อการช่วยชีวิตคน ทั้งโลกอันเป็นความหวังยิ่งใหญ่ นั่น จะต้องมาเข้าใจเสียก่อนว่าการปกครองที่ไร้การกระทำนั้น หมายถึงยังยอมรับว่ามีผู้ปกครองในตำแหน่งที่ไร้การกระทำ เป็นวิธีการดำเนินการปกครองที่ไม่ปฏิเสธการมีอยู่ของรัฐบาล นโยบายการไร้การกระทำมีสาระอยู่ที่ปล่อยปละละเลย การไม่เข้าแทรกแซง เป็นการปกครองที่ไม่ทุกข์ร้อนต่อเรื่องใดๆ เป็นการให้สาระแก่คุณค่าส่วนบุคคล

กลุ่มชนคงอยู่ด้วยเพราะมีปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลมีอิสระเต็มที่ ไม่ถูกจำกัดด้วยกฎหมาย ศีลธรรม ธรรมเนียม พิธีกรรมใดๆ ให้ความสำคัญแก่การพัฒนา ความเหมาะสมพอใจของปัจเจกบุคคลนำมาซึ่งประชาคมมีสันติสุขถ้วนหน้า 34

#### 1.4.2 ขงจื้อ

เน้นหลักใหญ่อยู่ 3 ประการคือ

- การประพฤติปฏิบัติระหว่างผู้อาวุโสและผู้ด้อยอาวุโส ความกตัญญู การยอมรับในสติปัญญาของผู้อาวุโสกว่า ไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ผู้ใหญ่ได้
- การเลือกเดินสายกลาง คล้ายกับแนวคิด "Golden mean" ของอริสโตเติลกล่าวคือการตัดสินใจต่างๆว่าอะไรดีหรือไม่ดี บุคคลย่อมหลีกเลี่ยง ความประพฤติที่สุดโต่ง
- จิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ยอมสยบแก่สิ่งชั่วร้าย และเจตนาที่ดีงาม สร้างความสุขให้ผู้อื่นการทำดีต่อผู้อื่นไม่ได้เป็นเครื่องมือให้ตัวตนมีความสุขแต่เพื่อความดีนั่นเอง

## 2.แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ในสังคมประชาธิปไตย

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง และมีฐานะเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ดังนั้นหนังสือพิมพ์ย่อมต้องการที่จะมีเสรีภาพสมบูรณ์ในการเสนอข่าวสาร และความคิดเห็น ไปสู่สมาชิกต่างๆ ภายในสังคม

ในสังคมแต่ละสังคมย่อมมี "ผู้ควบคุม" ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมให้หนังสือพิมพ์ประพฤติและปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มิให้ทำร้ายสังคม ผู้ควบคุมมีอยู่หลายๆประเภทด้วยกัน ได้แก่ รัฐบาล ต้นตอของข่าวสาร ผู้โฆษณา กลุ่มวิชาชีพสื่อมวลชน ผู้บริโภค ซึ่งในแต่ละประเทศแต่ละสังคมนั้น ผู้ควบคุมแต่ละประเภทจะทำงานแตกต่างกัน ในประเทศที่เป็นเสรีประชาธิปไตย ผู้ควบคุมหนังสือพิมพ์มักจะเป็นผู้บริโภค หรือผู้อ่าน และกลุ่มวิชาชีพ สื่อมวลชน รัฐบาลจะควบคุมน้อยที่สุด ดังนั้น หนังสือพิมพ์ก็สามารถที่จะแสดงบทบาททางการเมืองได้เต็มที่และอย่างเที่ยงธรรม ในทางกลับกัน ประเทศที่มีลักษณะเป็นอำนาจนิยมผู้ควบคุมหนังสือพิมพ์มากที่สุด ก็คือ รัฐบาล ทำให้การแสดงบทบาททางการเมือง ของหนังสือพิมพ์เป็นไปอย่างไม่เต็มที่ ทั้งนี้เพราะปราศจากเสรีภาพในการเสนอข่าวและความคิดเห็นนั่นเอง

และถ้าหากพิจารณาถึงลักษณะการเมืองการปกครอง ก็จะสะท้อนให้เห็นรูปแบบของสื่อมวลชนหรือหนังสือพิมพ์ในประเทศนั้นได้ ในประเทศที่มีลักษณะการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์จะเป็นของเอกชน จะมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารและความคิดเห็นอย่างมาก ไม่ค่อยมีกฎหมายพิเศษที่จะมาคุมหนังสือพิมพ์ และในบางประเทศยังมีกฎหมายพิเศษรับรอง สิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ อย่างไรก็ตาม ในระยะเวลาต่อมา ก็ได้พัฒนาเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม คือมีเสรีภาพมาก แต่ก็มีสิ่งผูกพันที่ตามมาคือความรับผิดชอบต่อสังคม หนังสือพิมพ์ในประเทศเหล่านี้จึงมีบทบาททางการเมืองได้มาก ประชาชนและกลุ่มวิชาชีพจะเป็น ผู้ที่ควบคุมการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ ในทางกลับกัน สำหรับประเทศที่มีระบอบการปกครองที่เป็นเผด็จการหรืออำนาจนิยม ในประเทศเหล่านี้ผู้ที่จะควบคุมหนังสือพิมพ์ อย่างมากคือรัฐบาล รัฐบาลจะเข้าไปควบคุมการเสนอข่าวสารและความคิดเห็น ทางการเมืองเป็นหลัก แต่การเสนอข่าวสารด้านอื่นเป็นไปอย่างเสรี ดังนั้น

บทบาททางด้านการเมืองของหนังสือพิมพ์จึงมีจำกัด เพราะรัฐบาลได้มีกฎหมายที่ควบคุมหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะเพิ่มเติมจากกฎหมายอื่นๆ ที่ควบคุมหนังสือพิมพ์อยู่แล้ว

ถึงแม้หนังสือพิมพ์จะมีบทบาททางด้านการเมืองหลายๆด้านด้วยกันแต่บทบาทเหล่านี้จะมีความสำคัญมากหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับรูปแบบหรือลักษณะการปกครองของประเทศนั้นๆ

## 2.1 Thomas E. Patterson <sup>35</sup>

นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ได้กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนในด้านต่างๆ มีดังนี้

### 1. บทบาทในการเป็นผู้บอกสัญญาณ (The Signaler Role)

เป็นบทบาทที่สอดคล้องกับหน้าที่ของสื่อมวลชน คือ หน้าที่ในการกระตุ้นตัวต่อพัฒนาการที่สำคัญอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ได้แก่การเสนอข่าวเกี่ยวกับการเดินทางของผู้นำต่างประเทศมาเยี่ยมเยียนประเทศของเรา การเปลี่ยนแปลงอัตราการว่างงานของชาติ การปฏิบัติการของผู้ก่อการร้าย เป็นต้น นอกจากนี้ในฐานะผู้บอกสัญญาณ สื่อมวลชนก็จะมีบทบาทในด้านต่างๆ ดังนี้

-การกำหนดวาระของข่าวสาร (Agenda Setting) สื่อมวลชน มีพลังในการที่จะนำจุดสนใจของประชาชน คำว่า "การเรียงลำดับความสำคัญนี้ หมายถึง การเสนอข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัญหาโดยการให้พื้นที่หรือเวลาสำหรับข่าวนั้น"

-การพยากรณ์ (Forecasting) สื่อมวลชนควรจะทำการพยากรณ์ ว่าเหตุการณ์ต่างๆนั้น จะเป็นอย่างไร อะไรจะเกิดขึ้นซึ่งส่วนมากแล้วสื่อมวลชนจะมีบทบาททางด้านนี้ไม่ค่อยดีนัก เนื่องจากว่าสื่อมวลชนมีการเสนอข่าวอย่างรวดเร็ว และมีข้อเท็จจริง เพียงบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอต่อการพยากรณ์

### 2. บทบาทในการเป็นผู้ขนส่งร่วม (The Common-Carrier Role)

การเขียนเรื่องราวของนักข่าว ย่อมอาศัยคำพูดหรือการให้สัมภาษณ์จากนักการเมือง ดังนั้นการที่หนังสือพิมพ์แสดงบทบาทผู้ขนส่งร่วมคือ เป็นช่องทางสำหรับ ผู้นำทางการเมืองกับประชาชน คุณค่าของสื่อมวลชนในบทบาทนี้ก็แจ่มชัด เมื่อประชาชนให้การ

---

<sup>35</sup> อังใน ธวัชชัย สันคติประภา, เสรีภาพกับบทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2537, หน้า 57

สนับสนุนหรือคัดค้านต่ออะไรก็ตามที่นักการเมืองมีแผนที่จะทำ หรือสิ่งที่พวกนักการเมืองกำลังกระทำอะไรอยู่

## 2.2 Lucius Garvin <sup>36</sup>

กล่าวถึงลักษณะของสังคมนิติรัฐโดยว่าเป็นดังต่อไปนี้

สังคมนิติรัฐ เป็นสังคมที่ปัจเจกบุคคลพึงได้รับประโยชน์จากระบบ พึงมีส่วนร่วมในระบบ และพึงได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในระบบนั้น

พลังของประชาธิปไตยอยู่ที่ว่า ปัจเจกบุคคลมีความสำนึกว่าความดีงาม อันตนพึงได้รับ คือความดีงามของสังคมทั้งหมด สังคมจึงจะเต็มไปด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ (friendliness) ความโอนอ่อนผ่อนปรน (tolerance) และ ความรับผิดชอบ (responsibility)

ประชาชนในสังคมนิติรัฐพึงมีทัศนะว่า ประโยชน์ตนคือประโยชน์ท่าน แต่ไม่ใช่ว่าทุกคนจะต้องมีความเห็นเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งหมด คนอาจมีความเห็น แตกต่าง กันได้ แต่สามารถตกลงกันโดยที่ต่างฝ่ายต่างก็ยอมรับความคิดเห็นของ อีกฝ่ายหนึ่ง ผลเมืองของสังคมนิติรัฐจะนับถือบุคคลอื่น และไม่มุ่งหวังที่จะครอบงำผู้อื่นด้วยความเห็นของตน ความคิดเห็นที่ดีที่สุดจะได้รับชัยชนะโดยให้กาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์

พลเมืองในสังคมนิติรัฐนั้น จะเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม เพื่อตัดสินอนาคตของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ต่างเข้ามาเสนอข้อคิดเห็น ช่วยกันคิด มีสิทธิที่จะรู้ พากันเรียนรู้ และเสริมสร้างแนวทางเพื่อความสุขในสังคมของตน คุณภาพในการดำรงชีวิตของคนขึ้นอยู่กับ การเสาะแสวงหาข่าวสาร และการวิเคราะห์ข่าวสารนั้นเพื่อประโยชน์ของตนเอง สังคมเช่นนี้เป็นสังคมพหุสัจจะ (pluralism) แตกต่างจากสังคมแห่งการสอน (instructional) ซึ่งเป็นสังคมที่เฉื่อยชา ไม่รู้ว่าจะพัฒนาตนเองไปเพื่ออันใด เมื่อตนไม่เห็นประโยชน์จากการพัฒนานั้น บุคคลไม่ได้รับการส่งเสริมให้ตระหนักในคุณค่าของตน มองว่าตนเองเป็นเพียงจุดหนึ่งที่ไร้ความหมายในสังคมที่จะต้องเชื่อฟัง เจ้านายหรือผู้อาวุโส

---

<sup>36</sup> อ้างใน สุภิญญา สุดบรรทัด, กรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสื่อมวลชนไทย, โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 3

### 2.3 Richard L. Johnnesen 37

กล่าวถึง สังคม ประชาธิปไตย ว่า มีความเชื่ออยู่ 4 ประการ คือ

1.ปัจเจกบุคคลมีความทรนง (dignity) และมีคุณค่า (worth) ในตัวของตัวเอง คุณค่าของมนุษย์คือมันสมองซึ่งทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ รัฐบาลมีอยู่เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่ง ความทรนงและคุณค่าของปัจเจกบุคคลนั้น

2.ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการไต่เต้าไปถึงจุดสุดยอด เท่าที่ความสามารถของเขาจะพึงมี

3.ทุกคนต้องมีความเชื่อในเสรีภาพ บุคคลสามารถทำในสิ่งที่เขาต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำนั้นไม่ไปกีดขวางเสรีภาพของคนอื่น ดังนั้น เสรีภาพจึงต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมาย

4.บุคคลมีสิทธิที่จะรู้ กระแสข่าวสารจะต้องกว้างขวางและหลากหลาย ไม่คับแคบและเสนอเพียงด้านเดียว สังคมประชาธิปไตยไม่รวมขอมกับการจำกัดข่าวสาร และการบิดเบือนข่าวสารเป็นอันขาด

### 2.4 สุกัญญา สุดบรรทัด 38

นักวิชาการด้านหนังสือพิมพ์กล่าวถึงความรับผิดชอบของสื่อมวลชนต่อผู้ถูกพินกับบทบาทของสื่อมวลชนในสังคมนั้นเอง และบทบาทของสื่อมวลชนในแต่ละสังคมได้แก่

#### 1. บทบาททางการเมือง (political role)

รัฐบาลซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของประชาชน จะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ หากไม่เปิดโอกาสให้พลเมืองรู้ว่า ผู้ปกครองกำลังทำอะไร หรือกำลังไม่ทำอะไร หรือกำลังคิดว่าจะทำอะไร ด้วยว่าผู้มีอำนาจนั้นมักมีแนวโน้มที่ใช้อำนาจในทางที่ผิด เพราะสัญชาตญาณของ

---

37 อ้างใน สุกัญญา สุดบรรทัด, กรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสื่อมวลชนไทย, โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 4

38 กรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสื่อมวลชนไทย, โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 5-6

มนุษย์นั้น มักจะหมั่นหมั่นเติมเชื้อแห่งความกระหายในอำนาจ จนโป่งพองขึ้นทุกวันเหมือนลูกข้างที่ยิ่งหมุนก็ยิ่งขยายบนส่วนหัว แม้ว่าสื่อมวลชน ไม่อาจป้องกันความบ้าอำนาจ การคอร์ปชั่นด้วยตัวของมันเอง แต่สื่อมวลชนสามารถนำความไปบอกประชาชนผู้มีอำนาจที่จะจัดการได้ ประชาชนจึงต้องพึ่งพาสื่อมวลชน เพื่อให้ได้รู้เรื่องเกี่ยวกับรัฐบาล ประชาชนจึงจะสามารถเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองได้ แต่สื่อมวลชนมีอำนาจเลือกประเด็นข่าว และเป็นผู้กำหนดรูปแบบของการรายงาน ตลอดจนแสดงให้ผู้มีอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ได้รู้ว่าตนถูกสาธารณชนเฝ้าดู

## 2. บทบาททางศึกษา (education role)

สื่อมวลชนยอมปฏิบัติหน้าที่ของตลาดเสรีแห่งการแสดงความคิดเห็น เป็นเวทีที่คนพากันมาแสดงความคิด และอภิปราย การอภิปรายทำให้ความคิดของคน มีชีวิตชีวา ไม่หยุดนิ่ง ตายด้าน ดังเป็นอยู่ในโลกเผด็จการ

## 3. บทบาทในการสะท้อนสังคม (mirroring role)

หมายถึงบทบาทในการสะท้อน "ชีวิต" ทำให้มนุษย์มองเห็นเสี้ยวมุมต่างๆ แห่งการดำเนินไปของชีวิต วิธีการที่แต่ละชีวิตต่างดิ้นรนเพื่อการมีชีวิตอยู่เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้อื่นต่อไป ข่าวดึกข่างกลยึงคนขับรถมอเตอร์ไซด์ที่แล่นผ่านหน้าโรงเรียน สะท้อนให้เห็นความยากของการดำเนินชีวิตในเมืองใหญ่ ซึ่งนำไปสู่ประเด็นอื่นๆ ที่ควรวินิจฉัย เช่น ปัญหา การมีปืนไว้ในครอบครอง ปัญหาเด็กนักเรียนตีกัน ซึ่งมักเกิดจากปัญหาทางครอบครัว ข่าวนี้อาจสะท้อนให้เห็น "ชีวิต" สิ่งที่ควรระวัง ก็คือ แม้ข่าว "สนองปฤชุนวิสัย" จะเป็นสิ่งจำเป็น แต่มิใช่หมายความว่า สื่อมวลชนต้องรายงานหมดทุกเรื่อง สื่อมวลชนยังจะต้องคำนึงถึงปัญหาการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและปัญหาเกี่ยวกับผู้เยาว์ เป็นต้น

## 4. บทบาทในการโฆษณาแจ้งความ (advertising role)

สื่อมวลชนมีบทบาทในการประกาศ โฆษณา ทำให้ประชาชนมีความสะดวกในการจับจ่ายใช้สอย ทำให้วงจรเศรษฐกิจเคลื่อนที่ไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง

## 2.5 เสรี วงษ์มณฑา 39

นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนกล่าวถึงบทบาทหรือภาระหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่โดดเด่นไปจากสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ ดังต่อไปนี้

### 1. บทบาทในการพัฒนาความรู้ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

หนังสือพิมพ์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่บุคคล ซึ่งนอกเหนือไปจากสิ่งที่ได้รับจากห้องเรียน อันเป็นการทำให้เกิดการหล่อหลอมทางสังคมในด้านการเมือง (Political Socialization) สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง ทำให้บุคคลยอมรับและปรับตนเองให้เข้ากับระบบการปกครองที่เป็นอยู่ รวมทั้งสร้างทัศนคติทางการเมืองและความสนใจทางการเมืองแก่ประชาชนที่จะเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาการเมืองให้มีสภาพดีกว่าที่เป็นอยู่นอกจากนั้น หนังสือพิมพ์ยังช่วยตอกย้ำโน้มนำนึกของปัจเจกชนให้เรียนรู้ ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะประชาชนคนหนึ่งเป็นสมาชิกในสังคม

ทางด้านเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์สามารถสร้างความสนใจ ตลอดจนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศ โดยชี้ให้เห็นถึงสถานะทางด้านเศรษฐกิจ ที่เป็นอยู่รวมทั้งปัญหาต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจอันเป็นต้นตอของปัญหาสำคัญๆ เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ และร่วมรับผิดชอบต่อปัญหา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

ทางด้านสังคม หนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทในกระบวนการกลมกลืนทางสังคมหรือกระบวนการสังคมประภคิต (Socialization Process) ซึ่งเป็นกระบวนการ อบรม บ่มนิสัย จัดเกล้า หรือฝึกฝนให้สมาชิกของสังคมได้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทาง สังคมหรือบรรทัดฐานของสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมของสังคมเพื่อให้บุคคลเหล่านั้น สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังทำหน้าที่เป็นองค์กรควบคุมทางสังคมโดยการวิพากษ์วิจารณ์ ประณามผู้ที่มีพฤติกรรมนอกรีต ในลักษณะที่สังคมไม่ต้องการ หรือเป็นอันตรายต่อส่วนรวม ทำให้สังคมเสื่อมเสียและ

---

39 การประยุกต์ทฤษฎีในการสื่อสาร, หลักและทฤษฎีการสื่อสารเล่ม 2 สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529 หน้า 709

ล้อมโอบ ปกป้องกันสังคมให้หลุดพ้นจากบุคคลประเภทนั้น รวมทั้งตอบโต้การกระทำที่ถือว่าเป็นภัยต่อสังคมด้วย

### 2. บทบาทในการเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

หนังสือพิมพ์เป็นผู้ติดตามเหตุการณ์ทางการเมืองอย่างใกล้ชิด แล้วรายงานข่าวสารต่างๆ ตลอดจนถึงสถานะทางการเมืองของผู้นำฝ่ายรัฐบาล หรือนักการเมืองเพื่อให้ผู้อ่านหรือประชาชนโดยทั่วไปทราบความเคลื่อนไหวทางการเมืองตลอดเวลา และทำให้ผู้อ่านได้รับข้อมูลต่างๆ อย่างเพียงพอในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก และในทางกลับกัน ประชาชนก็จะเสนอความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล โดยผ่านหน้าหนังสือพิมพ์เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะหนังสือพิมพ์อยู่ในฐานะตลาดเสรีทางความคิดเห็น ซึ่งจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกทางความคิดเห็นด้วย

### 3. บทบาทในการตรวจตราการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล

หนังสือพิมพ์ ไม่เพียงแต่นำเสนอข่าวสารทางการเมืองเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่หนังสือพิมพ์ที่ดีต้องคอยติดตามสอดส่องพฤติกรรมของรัฐบาลและนักการเมือง ให้กระทำหน้าที่อย่างสุจริตต่อประเทศชาติตามนโยบายที่ได้วางไว้ ในปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้ว รัฐบาลต่างยอมรับความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ เพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมติมหาชนเป็นกระบอกเสียงของประชาชนที่คอยดูแล พิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนเสียงของหนังสือพิมพ์ จะมีส่วนในการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้า หากรัฐบาล หรือ ผู้บริหารประเทศเล็งเห็นความสำคัญของหนังสือพิมพ์ ไม่เพิกเฉยต่อคำท้วงติงจากหนังสือพิมพ์ ด้วยเหตุนี้หนังสือพิมพ์จึงเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อรัฐบาล ในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลสถาบันหนึ่ง

### 4. บทบาทในการสร้างสาธารณมติ

สาธารณมติในที่นี้คือ ความคิดเห็นและทัศนคติของกลุ่มสาธารณชน ที่มีต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ที่เป็นไปตามสภาพแวดล้อมของกาลสมัย และสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ถ้าหากข้อมูลสภาพแวดล้อมต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป สาธารณมติ

จะประกอบไปด้วยประเด็นปัญหา (issues) ความคิดเห็นที่ขัดแย้ง (controversy) และสาธารณชนที่เกี่ยวข้อง (publics)

ในสังคมประชาธิปไตยนี้ รัฐบาลไม่อาจกำหนดโลกทัศน์ของประชาชนได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องสร้างสาธารณมติ หรือความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานของรัฐบาลเพื่อจะได้นำมาพิจารณาในการวางแผนและกำหนดโครงการต่างๆ

## 2.7 มาลี บุญศิริพันธ์ 40

นักวิชาการด้านหนังสือพิมพ์ได้กล่าวบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ไว้ดังนี้ หนังสือพิมพ์มีบทบาทหน้าที่อย่างสำคัญ ในการให้ข้อมูลที่โทษต่อผู้อ่าน จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาการทางความคิดจิตใจของผู้อ่านพร้อมกันไป ภาระหน้าที่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยก็คือ ความพยายามเป็นผู้ชี้แนะยกระดับความคิดและความรู้ของสาธารณชนให้มีรสนิยมอันดี เปรียบเสมือนเข็มทิศสองทางให้แก่สังคมและเป็นกระจกสะท้อนสังคม ภาระหน้าที่ดังกล่าวถูกกำหนดเป็นความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ ในสังคมประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ภาระเหล่านี้ก็ยิ่งเพิ่มความสำคัญมากขึ้น

### 1. ให้ข่าวสาร (to inform)

ถือเป็นหน้าที่หลักที่จะต้องแสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง (facts) มารายงานให้ประชาชนได้รับทราบ การเสนอข่าวและสารนี้จะรายงานออกมาในลักษณะของข่าว บทความ สารคดี และคอลัมน์ต่างๆ สุดแล้วแต่ว่าจะมีความเหมาะสมอย่างไร ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าข่าวและสาร ที่นำเสนอทางหนังสือพิมพ์นั้นจะต้องเป็นข้อเท็จจริง (facts) ที่ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจนเที่ยงตรงและเป็นธรรมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อผู้อ่านจะได้รับทราบเหตุการณ์ทั้งหมดอย่างถูกต้อง สามารถวินิจฉัยเหตุการณ์ได้ด้วยตนเองต่อไป

### 2. ให้ข้อเสนอแนะ (to give opinion)

ในการให้ข้อเสนอแนะต้องไม่ใช้การเสนอแนะในรายงานข่าว เพราะข่าวนั้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงล้วนๆ การเสนอแนะ การแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ ที่เกิด

---

40 หลักการทำหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, ประกายพริก, 2537 หน้า 4

ขึ้นหรือต่อข่าวที่ได้รับการรายงานไปแล้ว กระทำโดยผ่านทางคอลัมน์อื่นๆ เช่น บทบรรณาธิการ บทวิจารณ์ บทความ เป็นต้น เนื่องจากหนังสือพิมพ์เป็นแหล่ง รวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้น ในการแสดงความ คิดเห็นจึงต้องกระทำอย่างเป็น กลาง (objective) และยุติธรรม (fair) เพราะผู้เขียนเป็นบุคคลที่มีข้อมูลครบถ้วน สามารถ วิเคราะห์ ข้อมูลได้ลึกซึ้งมากกว่าผู้อ่านทั่วไป เป็นที่เชื่อถือ การเสนอแนะเรื่องใดก็ตามจำเป็นต้องกระทำอย่างระมัดระวัง และวางอยู่บนรากฐานของเหตุผลที่เหมาะสมถูกต้อง

### 3. ให้ความบันเทิง (to entertain)

หมายถึงความบันเทิงที่ผู้อ่านจะได้รับ จากการอ่านเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ความรู้สึก และพักผ่อนสมองไปในเวลาเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะมีงานวิจัยบางชิ้นชี้ว่าข่าวสารเกี่ยวกับความบันเทิงในหน้าหนังสือพิมพ์ มักจะได้รับ ความสนใจจากการอ่านมากกว่าข่าวสารประเภทอื่นๆ ก็ตาม แต่ความบันเทิง ที่แฝงอยู่จาก การอ่านการ์ตูน บทความ สารคดี บทวิจารณ์ ก็มีส่วนทำให้หนังสือพิมพ์ ได้สนองตอบหน้าที่ ข้อนี้ได้เป็นอย่างดี มิใช่เป็นเพียงเนื้อหาในคอลัมน์บันเทิงเท่านั้น

### 4. เป็นสื่อในการโฆษณา (to advertise)

หน้าที่ส่วนนี้ดูเหมือนจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับสื่อมวลชนในสังคมทุนนิยม และสังคมประชาธิปไตย เพราะสภาพการแข่งขันทางธุรกิจการค้าหรือตัดสินใจซื้อได้ทางหนึ่ง เชื่อกันว่าโฆษณาเป็นสื่อกลางนำเสนอสินค้าธุรกิจให้ผู้อ่านได้มีโอกาสซื้อ ทำให้เกิดการ พัฒนาธุรกิจให้ก้าวหน้า ข้อสำคัญที่สุดก็คือการขายเนื้อที่โฆษณา เป็นแหล่งรายได้สำคัญ ที่สุดของหนังสือพิมพ์ถือว่า "โฆษณาเป็นเส้นโลหิตของธุรกิจหนังสือพิมพ์" ถ้าไม่มีโฆษณา หนังสือพิมพ์ก็อยู่ไม่ได้ เพราะอาศัยราคาจำหน่ายเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่เพียงพอต่อการลง ทุนในการผลิต และถ้าไม่มีโฆษณาเราอาจต้องซื้อหนังสือพิมพ์ในราคาที่แพงขึ้นมาก อาจส่งผล ให้ระดับความนิยมอ่านหนังสือพิมพ์ลดลงไปด้วย อย่างไรก็ตาม การโฆษณาในหนังสือพิมพ์ก็ ถือเป็นหน้าที่ให้บริการชุมชนอย่างหนึ่งของสื่อมวลชน

หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบ พร้อมๆ กันไปกับการปฏิบัติหน้าที่หลัก ทั้ง 4 ประการ เพราะหากหนังสือพิมพ์รายงานข่าวไม่ถูกต้อง บิดเบือน ข้อเท็จจริง ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจผิด ก็สามารถบิดเบือนกระแสความคิด สาธารณชนดีไปในทางลบได้ ยิ่งถ้าหนังสือพิมพ์แสดงความคิดเห็นผ่านคอลัมน์ต่างๆ โดยปราศจากการวินิจฉัยข้อมูลอย่างเป็นธรรมหรือมีวัตถุประสงค์อันไม่ดีแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเชื่อในเรื่องนั้นอย่างผิดๆ การปฏิบัติหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะผ่านทางใดก็ตามต้องตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมทุกขณะจิต ไม่ว่าจะโดยการรายงานข่าว เสนอความคิดเห็นสาระเกี่ยวกับความบันเทิง หรือแม้กระทั่งการประกาศรับโฆษณา

แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพ และบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนจะได้นำมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ทัศนคติเกี่ยวกับเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทในฐานะนักหนังสือพิมพ์ และฐานะนักการเมืองของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ต่อไป